

Т.З.МАЛАНЮК,

ст.викл. кафедри організації туризму
та управління соціокультурною
діяльністю ДВНЗ «Прикарпатський
національний університет імені
Василя Стефаника,
м. Івано-Франківськ

ІСТОРИЧНІ ПАМ'ЯТКИ ОПІЛЛЯ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ У ТУРИЗМІ

Постановка проблеми. Етнографи поділяють Прикарпаття на чотири зони: Гуцульщину, Бойківщину, Покуття та Опілля. Дві перші - від етнічного походження, дві другі, навпаки, - історико-географічні [4]. Процес звільнення родючих ґрунтів від дерев назвали ополенням, людей, які тут проживали - ополянами, а край – Опіллям. Цей топонім віддавна використовувався як на означення фізико-географічної області, розташованої на одній з ділянок Подільської височини, так і на означення історико-етнографічного регіону.

Регіону фізико-географічному відношенні остаточно сформувався у XVI ст. Сьогодні Опілля - це самобутній край з цікавою історією, мальовничою природою, своєрідним побутом, багатий туристичними ресурсами. Цей регіон приваблює туристів своїми історико-культурними пам'ятками, які в наш час є чудовими туристичними об'єктами.

Мета статті є висвітлення історичної спадщини етнографічного району Опілля в межах Івано-Франківської області та визначити перспективи використання для потреб туризму.

Результати дослідження. Опілля має багату історію, мовчазними свідками якої стали історичні пам'ятки.

Пам'ятки матеріальної культури малюють нам Галич як велике багате місто, що займало величезну, на той час, площу з високорозвинутою культурою, великим ремісничим виробництвом.

Від Галича пролягла в безсмертя дорога першої української поетеси княгині Ярославни, книжника Тимофія, співця Митуси. Тут писалися перші рядки Галицько-Волинського літопису. В монастирях, які були осередками духовного життя Галича, писалися книги. При княжому дворі укладалися документи, збірники законів. З бібліотеки галицьких князів до нашого часу дійшли Христинопільський Апостол, Галицьке і Добрилове Євангелії. Як свідчать численні знахідки писал-стилосів та табличок до писання, написи-графіті на стінах храмів, у місті жило багато письменних людей.

В урочищі Качків, на південно-західній околиці Крилоського городища, між внутрішніми і зовнішніми оборонними валами старого Галича стоїть одинокий курган. Саме про цей пагорб згадував, називаючи його „Галичиною могилою», літописець [2, с. 6], коли розповідав про складні політичні події початку XIII ст. Ця згадка пов'язана з боротьбою галицьких бояр і міського населення проти угрів 1206 р. Славетний історик України М. Грушевський вважав, що в Галичині могилі міг бути похований засновник Галича.

Напередодні 1100-літнього ювілею Галича 1998 року, пам'ятку княжої доби Галичину могилу було музеєфіковано за проектом З. Соколовського (Івано-Франківський філіал інституту –Укрзахідпроектреставрація») [2, с. 7] і вона стала ще одним унікальним об'єктом Крилоської гори, доповненням до експозиції Музею історії давнього Галича та символом пам'яті про великого будівничого, невідомого засновника столярного міста.

До історичних пам'яток Опілля відносимо пам'ятник-символ „Меч і Рало». Він височить на Крилоській горі навпроти Музею народної архітектури і побуту Прикарпаття. Цей величний пам'ятний знак споруджений на тому місці, де в княжі часи пролягла перша лінія оборонних валів Галицько-Волинської держави, в урочищі Прокаліїв сад. Барельєф пам'ятного знака відображає історичні події періоду становлення Галицько-Волинської держави. Він є символом єднання древньоруських міст, назви яких викарбувані на велетенському мечі, уздовж якого можна прочитати літописні свідчення про городи руські й про Галич. На Ралі, яке увіковічнює мирну працю хліборобів, зображені міфологічні персонажі, давньоруські воїни, орачі, літописець. Меч, встромлений в землю, символізує припинення війн [1, с.23].

В м.Галич знаходиться пам'ятник королю Данилу Галицькому – пам'ятка, яку варто відвідати. Пам'ятник було відкрито у головний день святкування 1100-літнього ювілею Галича, 22 вересня 1998 року, на центральній площі міста, неподалік церкви Різдва Христового. Авторами пам'ятника є львівські митці – скульптор О. Пилев та архітектор О. Чамара. Данило Галицький зображений на коні з відведеною назад правою рукою з мечем. Пам'ятник проглядається з усіх боків [4, с. 524].

На північно-західному схилі Крилоської височини, всього за кілька сот метрів від фундаментів Успенського собору споконвіків б'ють з-під землі холодні води Княжої криниці. Княжа криниця за переказами давала силу і насагу давньоруським воїнам, робила їх невразливими до ворожих стріл та мечів, а ще надавала їм впевненості у перемозі. Львівські реставратори повернули її до нового життя, встановили над джерелом чотириметрову ротонду та увінчали її мідною банею з позолоченим хрестом. Біля криниці упорядкували підходи для відвідувачів, облаштували оглядовий майданчик. Того ж року, на святе Водохрестя, Княжу криницю освятили [2, с.10].

В урочищі Прокаліїв Сад, поруч із автострадою Івано-Франківськ — Львів розташований пам'ятний знак „Древній Галич». Відкритий в 1987р. Має вигляд символічних меча і плуга (уособлення мирної праці та ратних подвигів наших пращурів), відлитих у бетоні і встановлених на висипаному пагорбі (вис. 7,5 м). На фасадній площині лека меча вміщено напис у древньослов'янському стилі: Любові до землі — мужеству на брані і святому братству древніх руських градов — Києву — Новгороду — Полоцьку". На тильній стороні зображено громовержця Перуна та міфічного пса-сторожа Сваргласа. На дишлі плуга розміщуються 2 великі рельєфні композиції, що передають головну ідею пам'ятника. Автори пам'ятника: скульптор П. Сопільник, архітектор В. Лукомський [1, с.29].

Меморіальна дошка Я. Пастернакові, на стіні каплиці св. Василя встановлена у 1994 р. на честь відомого українського археолога, який розкопав фундамент Успенського собору [3,с. 115].

Розповідь про історичні пам'ятки Опілля буде неповною без згадки про визначну постать українського минулого. До числа видатних постатей ХVІст., які залишили помітний слід у світовій історії відносимо українку Роксолану (бл. 1500-1558). Силою свого таланту, розуму і здібностей ця славетна жінка зуміла подолати численні життєві труднощі і піднятися до становища першої дружини султана Османської імперії Сулеймана II Великого (1520-1566). При його дворі її називали Хуррем Хасекі (Радісна Дружина), а європейські сучасники знали її під іменами Росса, Русса, Рокса, Роксолана. Цій жінці присвячені численні літературні і музичні твори ХVІІІ — ХХ ст.

Займаючи високе суспільне становище, Роксолана, поза сумнівом, впливала на формування відносин між Османською імперією і Польським королівством. Значний інтерес викликає епістолярна спадщина Роксолани. Сьогодні відомі лише 2 листи султанші та її доньки МіхріМах (Світло Місяця) до польського короля Сигізмунда II Августа. В жовтні 1999 року на центральній площі міста Рогатин було встановлено прикрашений бронзовими птахами, біля якого молодята зараз покладають квіти [1, с.31].

Таким чином Опілля характеризується багатими історичними ресурсами, які використовуються вкрай нераціонально. Тому невідкладною справою є реєстр національних культурних цінностей краю, їх дослідження, збереження і використання для розвитку туристичної галузі.

У перспективі може бути створено історико-етнографічний рекреаційно-туристичний комплекс „Опілля». У цьому регіоні ми маємо унікальне поєднання неповторних ландшафтів, історичних і етнографічних пам'яток, а також пам'яток природи, культури, побуту населення.

Культурний туризм є одним з основних засобів пізнання власної країни, формуванню гордості за її культурні надбання. Тому держава повинна приділяти йому належної уваги.

Актуалізація і використання історико-культурної спадщини Опілля зумовлюють необхідність застосування досвіду підтримки культурного туризму в європейських країнах, розвитку міжнародного співробітництва в пам'яткоохоронній справі. Вважаємо доцільним створення програми збереження та охорони історико-культурних пам'яток та введення їх в дію. Так як регіон Опілля є багатим, насиченим в історико-культурному плані, має велику кількість об'єктів, які представляють певну цінність в рамках української спадщини, то створення програми розвитку регіону, програми збереження та використання історико-культурної спадщини, програми розвитку туризму етнографічного регіону є необхідним.

Отже, Опілля – це мальовничий край з унікальними пам'ятками історії та культури. Вони мають величезну цінність для збереження пам'яті віків для наступних поколінь і повинні стати міцною основою для динамічного розвитку туристичної галузі Прикарпаття та України.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гаврилів Б. Памятки історії та культури Івано-Франківщини / Б. Гаврилів, М. Гаврилів. – Івано-Франківськ : [б.в.], 2001. – 96 с.
2. Дідух В. Пам'ятки Крилоської гори. / В. Дідух, Р. Мацалак // Пам'ятки України 2013 № 6. – С. 4-11.
3. Коваль І. Ярослав Пастернак – дослідник старожитностей України. / І. Коваль, І. Миронюк. – Івано-Франківськ : Нова Зоря, 2006. – 144 с.
4. Прикарпаття спадщина віків. Пам'ятки природи, історії, культури, етнографії / наук. ред. М. Кугутяк. – Львів: Манускрипт, Львів, 2006. – 567 с.